

بررسی اجرای قانون تمرکز وظایف و اختیارات بخش کشاورزی با تأکید بر وظایف سازمان حمایت از مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان

مقدمه

علیرغم تأکیدات صدر ماده (۱)^۱ قانون تمرکز وظایف و اختیارات بخش کشاورزی، آیین‌نامه اجرایی مصوب در دولت امکان اجرای کامل قانون را فراهم نمی‌کند، زیرا بسیاری از سازمان‌ها و تشکیلات وزارت بازرگانی سابق مانند سازمان توسعه و تجارت، نمایشگاه‌ها و از همه مهمتر سازمان حمایت مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان که در حوزه‌های نظارتی و یا پشتیبانی دارای کارکرد در کشاورزی و صنعت بوده و ایفای نقش می‌کردند در آیین‌نامه اجرایی مذکور مورد بی‌توجهی قرار گرفته‌اند. لذا در مطالب ذیل، به بررسی موضوع کشاورزی در مجموعه وظایف سازمان حمایت مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان پرداخته شده است.

بررسی وظایف سازمان حمایت از مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان در ارتباط با قانون تمرکز وظایف و اختیارات بخش کشاورزی

با توجه به گذشت بیش از سه دهه از تأسیس سازمان حمایت مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان که به اقتضای زمان خود شکل گرفته بود، تغییرات نیازها و ضرورت‌ها، شرایط و اقتضات اقتصادی، اجتماعی و سیاسی کنونی ایجاب می‌کند که ساختار سازمان مذکور مورد بازبینی اساسی و مشمول تحولات بنیادین از حیث اهداف، وظایف، ساختار و کارکرد گردد. نکته حائز اهمیت این است که عمده فعالیت این سازمان در سال‌های گذشته تمرکز بر تعیین قیمت، نظارت و کنترل بر آنها بوده است. با توجه به اینکه ماهیت قیمتگذاری، نظارت و کنترل از زوایایی مختلف متناسب با شرایط تغییر کرده است و از طرفی دیگر در شرایط فعلی که بیش از ۹۵ درصد فعالیت‌های اقتصادی بخش کشاورزی و صنایع مرتبط غیردولتی است، لذا اقدامات حمایتی، نظارتی و قیمتگذاری با توجه به شرایط جدید نیازمند سازوکارهای مناسب‌تر و منطبق با واقعیت‌های موجود باید طراحی گردد.

معاونت پژوهش‌های
زیربنایی و امور تولیدی
دفتر: مطالعات زیربنایی

۱. ماده (۱) - کلیه اختیارات، وظایف و امور مربوط به سیاستگذاری، برنامه‌ریزی، نظارت و انجام اقدامات لازم در موارد زیر از وزارت صنعت، معدن و تجارت منتزع و به وزارت جهاد کشاورزی واگذار می‌شود:

الف) تجارت اعم از صادرات، واردات و تنظیم بازار داخلی محصولات و کالاهای اساسی زراعی، باغی و گیاهان دارویی شامل گندم، برنج، جو، ذرت، پنبه‌وش، روغن و دانه‌های روغنی، چای، سیب‌زمینی، پیاز، حبوبات، سیب، پرتقال، خرما، کشمش، قند، شکر و کنجاله و همچنین محصولات دامی، طیور و آبزیان شامل شیر و فرآورده‌های لبنی، گوشت سفید، گوشت قرمز، تخم‌مرغ و نیز پیله ابریشم.

ب) صنایع تبدیلی بلافصل ذیل با یک مرحله تبدیل در بخش کشاورزی:

۱. عمل‌آوری و حفاظت گوشت و محصولات گوشتی از فساد،
۲. عمل‌آوری و حفاظت آبزیان و محصولات حاصل از آبزیان از فساد،
۳. عمل‌آوری و حفاظت میوه و سبزیجات از فساد،
۴. روغن‌کشی،
۵. فرآورده‌های لبنی،
۶. تولید دانه‌های آسیاب شده،
۷. تولید نشاسته،
۸. تولید غذاهای آماده برای حیوانات،
۹. محصولات غذایی و صنایع تبدیلی مرتبط با انواع میوه، سبزی، صیفی و چای چنانچه در حوزه مسئولیت سایر وزارتخانه‌ها طبقه‌بندی نشده باشد.
۱۰. تولید فرآورده‌های گیاهان دارویی و انواع عرقیات،
۱۱. تولید کودهای آلی (غیرشیمیایی).

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۵۰۱۳۹۱۰

تاریخ انتشار:

۱۳۹۳/۷/۸

با توجه به ایجاد و گسترش عمودی و افقی نهادهای متعدد غیردولتی در بخش کشاورزی و تصریح قانونی در خصوص واگذاری وظایف اجرایی تنظیم بازار به این تشکل‌ها (به‌ویژه موضوع ماده (۶) قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی) و امکان استفاده از ظرفیت نهادی به ویژه قانون نظام صنفی، ضرورت بازمهندسی سازوکار اجرایی تنظیم بازار اجتناب‌ناپذیر است.

با بررسی وظایف مبتنی بر اساسنامه سازمان حمایت مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان و سازمان تعزیرات و لحاظ شرایط مندرج در بند «الف» و با توجه به قوانین مؤخر بر اساسنامه (قانون نظام صنفی مصوب ۱۳۸۲ و قانون افزایش بهره‌وری کشاورزی و منابع طبیعی مصوب ۱۳۸۹) در ارتباط با ماده (۱) قانون تمرکز وظایف، حوزه وظایف مرتبط به شرح ذیل تبیین می‌گردد:

تشکل‌های غیردولتی (اتحادیه‌ها و اصناف) (کشاورزی و غیرکشاورزی)	قوه قضائیه	دادگستری	بازرگانی (صنعت، معدن و تجارت)	کشاورزی	دستگاه	وظایف
	*	*				قضایی وظایف تعزیراتی (بازرسی، نظارت و کنترل بر امور اقتصادی جهت تأمین سلامت روابط اقتصادی در چارچوب امنیت اجتماعی - جلوگیری از تخلفات و نابسامانی‌ها در زمینه مسائل اقتصادی موجود در بازار)
			*	*		پایش بازار
	*	*				بازرسی بازار
				*		بررسی، تعیین، تعدیل و کنترل قیمت (تولید و واردات)
با توجه به رقابتی بودن محصولات کشاورزی موضوعیت ندارد						تعیین و اعلام قیمت‌هایی که دارای نمایندگی انحصاری هستند و در رابطه با نیاز سازمان‌های دولتی، شهرداری‌ها و سایر مؤسسات بخش عمومی است
				*		تعیین حداقل قیمت تضمینی و تضمین خرید محصولات کشاورزی و دامی مورد حمایت
معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی						تمرکز و نظارت بر کلیه اعتبارات پرداختی مربوط به کالای مورد حمایت
				*		بررسی، محاسبه و کنترل عوامل مؤثر بر قیمت تمام شده کالا و خدمات و سیستم‌های مربوط به توزیع تا مصرف
			*	*		همکاری و تحقیقات لازمه در تشویق صادرات و محصولات و فرآورده‌های داخلی با سازمان‌های مربوطه و شناسایی امکانات بازارهای خارجی در جذب تولیدات داخلی

با استناد به قانون نظام صنفی مصوب ۱۳۸۲، قانون افزایش بهره‌وری کشاورزی و منابع طبیعی مصوب ۱۳۸۹، قانون تجارت و اصلاحیه‌های بعدی

- از منظر وجود ظرفیت و قابلیت بخش در پذیرش وظایف تبیین شده،
- وجود شبکه گسترده تعاونی در سطوح ملی، استانی، شهرستانی و محلی تا اقصی نقاط کشور در حوزه‌های روستایی و عشایری با داشتن ۴۰۰ اتحادیه، ۶۰۰۰ شرکت، ۱۲۰۰۰ فروشگاه، ۲۵۰۰ انبار تخصصی و چند منظوره و ظرفیت خرید ۱۵ میلیون تن محصول و نهاده،
- سابقه طولانی در خریدهای تضمینی و توافقی،
- کمک به تنظیم بازار در مقاطع حساس سال،
- ایجاد سامانه اطلاعاتی جامع در بخش کشاورزی،

- وجود اتحادیه‌های تخصصی کشاورزی،

- وجود شبکه گسترده و فراگیر خدمات فنی، مهندسی و مشاوره کشاورزی در سراسر کشور،

- وجود شبکه گسترده مالی شامل بانک و صندوق‌های حمایت از توسعه سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی در حوزه‌های تخصصی و استانی و شرکت‌های تعاونی،

- وجود اتحادیه سراسری تولیدی و توزیعی عشایری،

- تجربه سازمان بورس کالای کشاورزی،

- سابقه طولانی پژوهشی و اجرایی در طرح علمی اطلاعات هزینه تولید، محاسبه و پیشنهاد قیمت تمام شده محصولات کشاورزی،

- وجود شبکه گسترده بیمه کشاورزی

جمع‌بندی

حمایت از حقوق تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان از طریق سیاستگذاری، نظارت بر قیمت، استاندارد، نحوه توزیع و کیفیت کالا و خدمات وارداتی و ساخت داخل در بخش کشاورزی از جمله وظایف و دغدغه‌های وزارت جهاد کشاورزی است بنابراین باید این وظیفه از سازمان حمایت از تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان منتزع و به صورت متمرکز در وظایف وزارت جهاد کشاورزی گنجانده شود. ضمن اینکه وظایف و بودجه مرتبط با برگزاری نمایشگاه‌های بین‌المللی و وظایف تشکیلات‌هایی مانند سازمان توسعه و تجارت نیز در وزارت بازرگانی سابق علاوه بر صنعت به حوزه کشاورزی نیز مربوط بوده‌اند و ضرورت بازنگری به وظایف، کارکردها، منابع و اعتبارات آنها در حوزه کشاورزی و الحاق موارد مرتبط به وزارت جهاد کشاورزی در راستای اجرای قانون تمرکز وظایف و اختیارات بخش کشاورزی در وزارت جهاد کشاورزی ضروری است.

